

УДК 654.197:659.441

ДИСТАНЦІЙНА САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ В ПОЛІТИЧНОМУ ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ ІНТЕРВ'Ю

Надія Кузьмич

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: podcasteng@gmail.com*

Досліджено явище дистанційної самопрезентації та засоби її реалізації через зміну опори. Проаналізовано ілюстративні фрагменти із сучасних американських телевізійних інтерв'ю.

Ключові слова: дистанційна самопрезентація, зміна опори, політичне інтерв'ю, ведучий.

Актуальність дослідження зумовлена зацікавленістю сучасних мовознавців явищем самопрезентації та популярністю жанру телевізійного інтерв'ю.

Мета пропонованого дослідження – виявити особливості зміни опори ведучих американських політичних телевізійних інтерв'ю, котрі виражають дистанціювання та нейтральність.

Предмет дослідження – особливості реалізації дистанційної самопрезентації через зміну опори. Процес самопрезентації телеведучих складає об'єкт дослідження.

Матеріалом дослідження слугували транскрипти та відеозаписи десяти інтерв'ю (що складає близько 160 сторінок тексту) зі світовими політиками із сучасних американських телепередач *Larry King Live* та *Piers Morgan Tonight (CNN)*.

Наукова новизна дослідження полягає в з'ясуванні моделі самопрезентації телеведучих, яка дозволяє обговорювати провокативні теми та ставити відповідні запитання, при цьому не висловлюючи власної думки.

Поняття самопрезентації ще не отримало однозначного та чіткого трактування у вітчизняній та зарубіжній науці. Дослідження самопрезентації, в основному, належать до сфери психології та соціології. Серед сучасних психологічних досліджень, треба відзначити дисертаційне дослідження О. М. Капустюк, яка розглядає самопрезентацію “як систему утворених у попередньому досвіді людини диспозиційних та варіативних психологічних утворень, які виконують функцію засобу маніфестації себе Іншому як носія позитивного Я” [1, с. 4]. Дослідниця разом із В. С. Пастушенко також звертаються до питання співвіднесення понять “самопрезентація” та “саморозкриття”, порівнюючи їх за низкою критеріїв [2]. За результатами цього дослідження, ступінь усвідомленості цілей і мотивів, ступінь соціальної бажаності та рівень самоконтролю під час самопрезентації є більшим.

Термін “самопрезентація” увійшов до термінології соціальних психологів 1959 р., завдяки Е. Гофману – представнику пізнього періоду інтеракціонізму й фахівця в галузі

рольових теорій [3]. Учений розглядав взаємодію людей крізь драматургію. Люди, тобто “актори”, взаємодіють у межах “спектаклю”, що утворений контекстом чи ситуацією для передачі іншим людям вражень відповідно до цілей “актора”. Е. Гоффман розглядав самопрезентацію як постійний процес, котрий змінює свій характер залежно від цілей актора і обставин, тобто як загальну особливість соціальної поведінки [3, с. 85 – 86].

Учасники комунікації в мас-медіа “грають” перед величезною аудиторією, яка спостерігає за цим дійством. Як зазначає П. Скэннелл “ті, хто беруть участь у розмові на радіо або телебаченні повинні не лише бути собою: вони повинні презентувати добре виконання самих себе” [4, с. 3]. Отож, участь у медійному форматі – це не просто комунікація одного з одним, це спектакль, який відбувається перед аудиторією у студійних декораціях. Тому формат телепередачі значною мірою впливає на хід комунікації та презентації учасників. Переступивши поріг студії, учасники уже опиняються в певних рамках, із відповідними правилами та нормами. Використовуючи термінологію Е. Гоффмана [3], студія є “сценою”, на якій відбувається виступ. Оскільки за виступом спостерігає багатотисячна публіка, питання позитивної самопрезентації та “збереження обличчя” є надзвичайно вагомим для співрозмовників. Е. Йтребєрг називає це “харизматичною самопрезентацією” [4, с. 4].

Технічні вимоги, особливості формату та сценарій впливають на можливість самопрезентації телеведучих та учасників інтерв’ю. Важливим завданням ведучого є контролювати дотримання загального формату програми та створювати ілюзію автентичної спонтанної розмови. Під час політичного інтерв’ю телеведучий постає у трьох іпостасях: інтерв’юєр, ведучий та політичний журналіст [4, с. 4]. Він діє від імені телеканалу та численної аудиторії, що дозволяє йому висловлювати критичні зауваження. Проте, телеведучі повинні бути неупередженими та займати нейтральну позицію, щоб не спричинити конфронтації та непорозумінь. За Е. Де Смедт [4, с. 5], телеведучі намагаються презентувати відособлене “я” (*a distancing self*) для виконання своєї журналістської ролі.

Отже, журналісти вдаються до стратегічних інтеракційних практик, якими вони можуть досягнути нейтральності та виправдати свою позицію. Одна з найбільш популярних стратегій щодо цього — *зміна опору (footing shift)*, поняття введене Е. Гоффманом [5, с. 128] для того, щоб оцінити ступінь залучення до соціальної взаємодії. Гоффман розбиває поняття “мовець” (*speaker*) на “аніматор” (*animator*), “автор” (*author*) та “принципал” (*principal*). Аніматор – той, хто озвучує створений кимсь текст повідомлення; автор – той, хто складає повідомлення, обирає, що і як сказати; принципал – той, чий позиції викладені в певному повідомленні [5, с. 144]. Ці ролі можуть поєднуватися в одній особі. Гоффман зазначає, що “зміна опори означає зміну розташування (*alignment*), котре ми приймаємо щодо себе та інших, виражене в той спосіб, як ми керуємо продукуванням та прийманням висловлювання” [5, с. 128].

У контексті політичних інтерв’ю, зміна опори є вагомим інструментом, який дозволяє ведучим демонструвати професіоналізм та досягати успішної самопрезентації. Зміни опори є засобами для досягнення базових завдань ведучих (наприклад, оголошення перерв на рекламу), а також досягнення нейтральної позиції.

С. Клейман виділяє три основні моменти, коли журналіст може вдатись до зміни опори для одночасного висловлення власної думки та збереження нейтральної позиції: 1) ініціювання теми; 2) делікатне або агресивне питання та 3) захист від критики [4, с. 7].

Формат телепередач *Larry King Live* та *Piers Morgan Tonight* практично однаковий, що не викликає подиву, адже програма П. Моргана на CNN 2011 р. замінила багаторічне

шоу телеведучого-легенди Л. Кінга. Обидва телеінтерв'ю, здебільшого, відбуваються у прямому ефірі; гостями є політики, громадські діячі, кіноактори, та інші відомі люди; аудиторія — телеглядачі.

Ініціювання теми. Найперше завдання ведучого – ставити запитання та привертати увагу аудиторії до актуальності певної теми. Ці запитання та твердження часто можуть бути віднесені авторству третіх сторін, наприклад, громадськості, експертам, аудиторії, або ж можуть опиратись на результата соціологічних та статистичних досліджень.

В інтерв'ю з колишнім міністром оборони США Д. Рамсфельдом П. Морган піднімає тему війни в Іраку та переслідування С. Хусейна після трагічних подій 11 вересня 2001 року в Америці:

MORGAN: The decision to go after bin Laden and to go into Afghanistan and try and get him and dismantle al Qaeda is obvious. They were the people who committed the atrocity. What was much less obvious to people was why the administration felt this burning desire to go after Saddam.

And that remains, as you know, a hugely controversial decision. What was the simple answer? Why did Saddam have to be muddled into this? ... Why are we going after the guy who didn't appear to have anything to do with 9/11?

Загальна постановка теми та запитання однозначно несе загрозу обличчю гостя. Проте, ведучий посилається на громадськість у цій суперечливій темі та ставить запитання від імені загалу. Таким чином, він досягає нейтральності.

В інтерв'ю з колишнім державним секретарем США К. Райс П. Морган, ініціюючи тему зовнішньої політики Америки, просить пояснити йому критерії вибору країн для вторгнення. Ведучий наводить паралель між ситуацією в Іраку та країнами Середнього Сходу:

MORGAN: And also, I mean, I want to move to -- to the wider picture here in terms of America's foreign policy, when it comes to Iran and North Korea for example. Explain to me the difference between the position on Iraq which, as I understand it from -- from you -- at the time, it was that Saddam Hussein was -- was developing weapons of mass destruction and would probably use them. That's why he had to be stopped by an invasion.

Why would America not, by that criteria, want to invade Iran and North Korea? What's the difference? How do you choose?

У цьому епізоді ведучий поводить як політичний репортер, що діє він імені громадськості, й хоча він запитує, в чому різниця між цими ситуаціями, відповідь на це запитання є очевидною уже із загального озвучення теми.

Л. Кінг у інтерв'ю з російським прем'єр-міністром В. Путіним, ініціюючи нову тему, посилається на інших осіб: *KING: Well, how about documents that include a cable in which Defense Secretary Robert Gates, the United States is reported to have told his French counterpart that Russian democracy has disappeared and that the government is being run by security services? What's your response to the American Secretary of Defense saying that?* Ведучий ініціює обговорення теми, пов'язаної з демократією в Росії, максимально дистанціювавши власне “я” та зайнявши нейтральну позицію. Посилання на інших також осіб бачимо в епізоді зі скандалом про Вікілікс: *KING: What, Mr. Prime Minister, is the -- how would you describe the relationship between you and President Medvedev? There are some who say the statement goes that you're Batman and he's Robin.* Очевидно, що ведучий не міг би собі дозволити висловити таку думку, не опираючись на інше джерело.

Делікатні та агресивні запитання. Оскільки ведучі виступають від імені аудиторії, очікується, що вони вдаватимуться до скептицизму та критики стосовно своїх гостей. Яскравий приклад того, як ведучий діє від імені громадськості та одночасно дистанціює себе від висловлення критичних оцінок знаходимо в інтерв'ю П. Морган з колишнім міністром оборони США Д. Рамсфельдом. Мова йде про ситуацію, що складається на Середньому Сході. Ведучий просить гостя пояснити пересічним американцям, чим ця ситуація відрізняється від ситуації із С. Хусейном:

MORGAN: The big quandary, if I was an American watching what's happening in the Middle East right now, given American foreign policy through the period that you were in the administration and what's been going on since, it's confusing, to put it mildly, to work out who the bad guys are and who the good guys are. Do you accept that? Do you accept that there's a kind of odd mixed message coming out?

What should an American be thinking right now about these characters?

Ведучий маніпулює тим фактом, що він не є американцем і ніби наївно просить експерта в цій галузі Д. Рамсфельда розтлумачити ситуацію. Ведучому не зрозуміло, чому Америка допомагала жителям Іраку звільнитись від тиранічного режиму, але мовчить зараз щодо країн Середнього Сходу. Очевидно, що П. Морган піднімає дуже делікатне питання про доцільність вторгнення американських військ у Ірак. Проте, він майстерно “зберігає своє обличчя”, дистанціювавшись через свою національність.

Інший прийом дистанціювання, який передбачений форматом телепередачі – демонстрація репортажів та формулювання запитання на їхній основі. У цьому ж таки інтерв'ю із Д. Рамсфельдом П. Морган демонструє ролик із зустрічі колишнього міністра оборони із С. Хусейном:

MORGAN: There was a famous bit of footage which I'm going to play to you of you meeting Saddam Hussein back in the '80s. When you see this, do you feel uncomfortable when you watch it?

Зрозуміло, що пряме питання ведучого про те, чи він шкодує про контакти Америки із такою контроверсійною особою як С. Хусейн викликало б, мабуть, обурення в гостя. Натомість, ведучий зберіг нейтралітет за допомогою формату шоу.

Ще один спосіб демонстрації нейтральної позиції – це цитування та посилення на інших осіб. П. Морган вдається до цього прийому, коли хоче підняти питання про участь Америки у військових діях у інших країнах у інтерв'ю із Д. Рамсфельдом:

MORGAN: And the reason I put this to you is that we had Defense Secretary Gates who said this -- this week, in my opinion, any future defense secretary who advises the president to again send a big American land army into Asia or into the Middle East or Africa should have his head examined. As General MacArthur had delicately put it. Blunt stuff.

Процитоване висловлювання є дуже критичним та однозначним. Воно загрожує обличчю гостя, адже свого часу Д. Рамсфельд був у команді Дж. Буша та підтримував війну в Іраку. Такий хід дозволив ведучому підняти гостре питання та зайняти нейтральну позицію.

В інтерв'ю Л. Кінга із президентом США Б. Обамою ведучий підіймає питання про популярність президента серед громадян країни. Це, звичайно ж, загрожує обличчю президента, а також обличчю ведучого в разі критики зі сторони гостя:

KING: A couple of other quick things, because I know we have a little bit of a time limit. First, do you still like this job?

OBAMA: Well, this is the best job on earth ...

KING: No matter what a poll says?

OBAMA: You know what, the truth of the matter is, is that given everything we've gone through, my poll numbers are doing all right. (LAUGHTER)

KING: It's 48 percent. Is that all right?

Для збереження свого обличчя Б. Обама звертається до іронії, зазначивши, що його рейтинг ще досить високий, зважаючи на все, що йому та його команді довелося подолати. Інтерв'юер, зі свого боку, апелює до статистичних даних, які не виглядають надто втішно.

Захист від критики. Не лише гості, але й ведучі також можуть страждати від критики та втрати обличчя. Зміна опори використовується журналістами і для уникнення цих неприємних ситуацій.

В інтерв'ю із Д. Рамсфельдом П. Морган веде мову про Ірак, а саме, чи жителям цієї країни стало краще жити після вторгнення американських військ (*There is an argument, and I have heard this espoused by family members of mine, who've served with the British military in Iraq and Afghanistan. That actually it's a moot point whether Iraq is necessarily a better place now for the Iraqi people. There are still appalling outrages every day, there are bombings in Baghdad all the time, killing tens, hundreds of people...It's very hard to argue Iraq has been a glorious victory.*). Д. Рамсфельд піддає сумніву таке твердження ведучого (*Well, I don't think people would characterize it that way. I think what they would say is the Iraqi people have a chance for a much better future than they were living under*), та наголошує на численних позитивних змінах, що відбулись у країні. Така поведінка гостя може загрожувати професійній нейтральній позиції журналіста. Тому ведучий намагається дистанціювати власне "я" та вдається до прикладів з історії, коли Д. Рамсфельд наводить аргумент про те, що Америка теж не завжди була вільною країною:

RUMSFELD: Look at the United States. We think of our country the way it is today, but we had slaves into the 1800s, we had a vicious civil war...

MORGAN: In term of slavery, America made that decision itself to deal with that. It was an internal issue for America to deal with. The difference with someone like Iraq is America going in and deciding to dictate...

Змінивши опору, ведучий зумів уникнути обвинувачення і втрати обличчя та зумів продовжити розмову на задану тему.

Отже, зміна опори є ефективним способом досягнення нейтральності у висловлюваннях для сучасних телеведучих. Загальний формат телепередач також сприяє досягненню цієї цілі. Питання самопрезентації інтерв'юєрів є надзвичайно важливим для загального дискурсу інтерв'ю і суттєво впливає на перебіг комунікації та самопрезентацію гостей. Інтерв'ю з політиками вимагає особливого професіоналізму та делікатності з боку ведучих. Саме тому дистанційна самопрезентація яскраво виражена в політичному інтерв'ю.

1. Капустюк О. М. Самопрезентація як засіб створення позитивного іміджу особистості : автореф. дис... канд. психол. Наук : 19.00.05 / Олена Миколаївна Капустюк ; АПН України ; Інститут психології ім. Г. С. Костюка. – К., 2007. – 19 с. 2. Капустюк О. М., Пастушенко В. С. Явище самопрезентації особистості та співвіднесення його із саморозкриттям. [Електронний ресурс] Режим доступу до статті : http://www.bdpu.org/scientific_published/psychology_2_2005/4 3. Goffman E. Presentation of Self in Everyday Life Text. / Erving Goffman. – N. Y. : Doubleday Anchor, 1959. – 259 p. 4. De Smedt E. The presentation of a distancing self in contemporary political TV talk : Journalists' strategies in accomplishing neutralism. NordMedia 2011. / Eva De Smedt. – [Електронний ресурс] Режим доступу до

статті: http://english.unak.is/static/files/Nordmedia2011/Smedt_%20De_Eva.pdf 5. Goffman E. Forms of Talk. / Erving Goffman. – Philadelphia : University of Pennsylvania Press ; Oxford : Oxford University Press, 1981. – 344 p. 6. Larry King Live. CNN [Електронний ресурс] Режим доступу до інтерв'ю : <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/lkl.html> 7. Piers Morgan Tonight. CNN [Електронний ресурс] Режим доступу до інтерв'ю : <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/pmt.html>

ДИСТАНЦИОННАЯ САМОПРЕЗЕНТАЦИЯ В ПОЛИТИЧЕСКОМ ТЕЛЕВИЗИОННОМ ИНТЕРВЬЮ

Надежда Кузьмич

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина
e-mail: podcasteng@gmail.com*

Исследовано явление дистанционной самопрезентации и средства ее реализации через смену опоры. Проанализированы иллюстративные фрагменты из современных американских телевизионных интервью.

Ключевые слова: дистанционная самопрезентация, смена опоры, политическое интервью, ведущий.

DISTANCING SELF-PRESENTATION IN A POLITICAL TELEVISION INTERVIEW

Nadiya Kuzmych

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: podcasteng@gmail.com*

The article examines the notion of distancing self-presentation and the means of its actualization through footing shifts. The illustrative excerpts from the recent American TV interviews were analyzed.

Keywords: distancing self-presentation, a footing shift, a political interview, a host.

Стаття надійшла до редколегії
6.03.2012 р.

Статтю прийнято до друку
12.06.2012 р.